

849

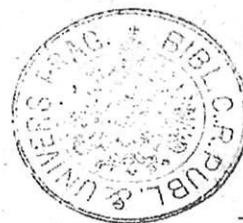
54 F 2304

ALPSKÝ VĚSTNÍK.

J. Trnka

ROČNÍK IV.

(ŘÍJEN 1901 — KVĚTEN 1902.)

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉHO ODBORU SLOV. ALPSKÉHO DRUŽSTVA.

1902.

NÁRODNÍ KNIHOVNA

1001805956

O B S A H.

(Značka římská znamená číslo, arabská stránku.)

1. Samostatné články.

Český průvodce po slovanských zemích alpských. VIII 128.
Dva večery v horách. Napsal — r — VIII 117.
Excelsior. Z Longfellova přeložil A. Klášterský. I 1.
Hohe Wildstelle. Vzpomínka V. Ptáka z Ennbalských Alp. VII 102.
Lovec. Napsal — t — VIII 131.
Menelik. Horská číta prof. Dra. Chodounského. VI 88.
Naše setnina na Grintovci. Napsal A. Dermota. III 40.
Otevření alpské ochranné chaty na Krnu. Od prof. Dra. K. Ch. I 12.
Přes Bogatín v Bochyň. Napsal Dr. K. Chodounský. I 2.
Purtschellerovy výstupy. Napsal prof. Fr. X. Prusík. IV 57.
Skupina Mangartská. Píše O. Laxa. II 22, III 43, IV 59, V 72, VI 85.
Skupina Višská. (Skupina Jóf Fuarta.) Pokračování. Popisuje Vlad. Rážíčka.
I 5, II 27, III 38, IV 54
Vernikov Grintovec. Napsal Dr. St. Prachenský. VIII 121.
Vliv hornictví na seznání hor. Od R. VII 108.
Vzpomínka — t — IV 62.

2. Menší články.

K poznání přesného útvaru země. J. Frischauf. VII 113.
K dějinám Alpismu. R. V 76.
Nové chaty v Alpách východních. Ex. VII 10J.
Rozvoj alpistiky od R. III 50.
Z nejstarších dějin alpské techniky. R. VII. 113.

3. Mapy a ilustrace.

Náčrt skupiny Mangartské. Sestavil O. Laxa. II.
Hřeben Verevice s Boveckým Grintovcem. Dle fotografie O. Laxy. V 73.
Partie z cesty od Stullerova sedla k české chatě. (Dle fotografie
Dra. St. Prachenského.) III 37.
Pohled na východní část massivu višského z údolí Trbižské
Krnice. (Ke článku Skupina Višská. Dle fotografie Dra. Vlad. Rážíčky.)
III 53.
Pohled od Okřešelky k Turskému žlebu. (Dle fotografie Ing. A. Ště-
pána.) VII 100.
Pohled z Kredarice na moře mraků. (Dle akvarelu Č. Hevery.) VIII 117.
Vršíč a Lahnšpice od východu. (Ke článku Skupina Mangartská. Foto-
grafie O. Laxy.) II 21.

4. Posudky literární.

Engadinem. (Dr. V. Mrázek.) I 19.
Malý slovinsko-český slovník. (J. Očenášek.) I 19.
Ottův Atlas zeměpisný. I 19.
Profesora Fr. Orožena spis o vévodství Kraňském. VIII 136.
Snížený tlak horský a nemoc horská. Posudek o článku prof. dra. Kabrhela od
R. VI 94.

5. Zprávy z Alp.

- a) Alpy slovanské: I 13—16, II 31—32, III 47—48, IV 64—65, V 75—76, VI 95—96, VII 110, VIII 133—135.
- b) Z Alp západních: I 16, III 49, IV 66, V 77, VI 97, VII 114.
- c) Z Alp východních: I 18, II 33—34, V 77, VI 97.
- d) Chaty alpské: I 14, 15, 17, IV 65—66, VII 109, 110, 114.
- e) Česká chata: I 13, 14, 15, II 31, III 47, IV 64, V 83, VI 99, VII 115.
- f) Cesty: I 14—15, II 31—33, IV 65, VI 96.
- g) Dráhy: I 16, II 33, IV 65, VII 112, VIII 136.
- h) Vůdcovství: I 18, II 33, V 75, VII 111.
- ch) Zprávy o vykonaných turách: III 48, V 76—77.

6. Tatry.

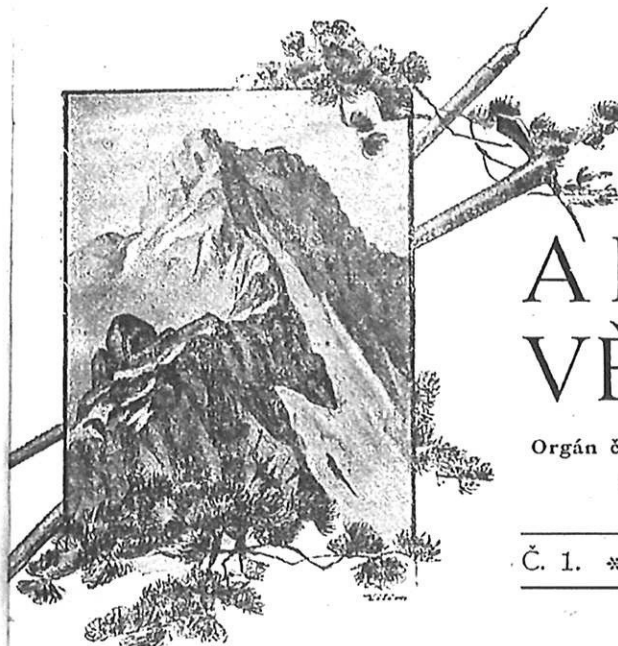
III 48, 49, VI 96.

7. Úrazy v Alpách r. 1901.

VI 92, VII 105, VIII 121.

8. Zprávy spolkové.

- a) Slov. Plan. Družstvo: Zpráva o činnosti českého odboru Slov. Plan. Družstva za rok 1901. V 69.
Zpráva o valné hromadě českého odboru S. P. D. VI 98.
Zpráva o valné hromadě Slov. Plan. Družstva. VIII 129.
Seznam členů čes. odb. Slov. Plan. Družstva za r. 1901. V 78—82.
Různé: I 18, II 34, III 51, IV 67, V 82—83, VI 98, VII 111, 114—115, VIII 137.
- b) Jiné spolky: Francouzský alpský klub VI 97.
Hrvatsko planinarsko družstvo. I 15.
Klub českých turistů, Časopis českých turistů. II 34, VIII 137.
Německo-rakouský alpský spolek II 33, III 51, V 75, 77, VI 97, VIII 133—135.
Odbor towarzystwa czarnohorský v Kolomyji. III 49.
Rakouský klub turistů. VII 114.
Ruský alpský klub. I 18.
Štýrsko-hradecký odbor rak. klubu turistů. VII 112.
Švýcarský alpský klub. II 33, VI 97, VIII 135.
Uherský karpatský spolek. V 77.
- c) Noví členové: I 19, II 35, III 51—52, VI 99, VII 115, VIII 137.
- d) Společenské večery: III 51, IV 67, V 83, VI 98.

ALPSKÝ VĚSTNÍK

Orgán českého odboru slovinského
alpského družstva.

Č. 1. * ŘÍJEN. * R. IV.

Excelsior.

Stín noci na vše padl již,
když alpskou vsí jun bral se výš
a prapor nesl v sněh a led,
na němž zrak divné heslo čet':
Excelsior!

Mrak na čele měl, v očích lesk,
jak šleh' by z pochvy meče blesk,
a stříbrný jak zněl by roh,
když cizí řečí volal hoch:
Excelsior!

Ve chýších kol, kde šťastný lid,
zřel krbů teplou zář a svit,
výš ledovců plál hrůzný žeh,
i uklouzl mu se rtů vzdech:
Excelsior!

„Tam nechoď v průsmyk!“ stařec řek',
„tam číhá tmavé bouře vztek
a hlubá bystřeň rádí teď,“
však jasně znělo v odpověď:
Excelsior!

„Ó stůj!“ lkal dívky ret, „zde buď
a hlavu mdlou skloň na mou hruď!“
V tom modrém oku slzy pal,
však on jen vzdych' a v odvet dal:
Excelsior!

„Chraň před suchou se klečí zlou,
chraň před hrůznou se lavinou!“
v sled na. dobrou noc pastýř vzkřik',
však on vždy dál, výš každý mžik:
Excelsior!

Za jitra, mnichů Bernardských
když zbožný sbor zrak k nebi zdvih'
a modliteb zněl známých kruh,
tu proletěl hlas mrtvý vzduch:
Excelsior!

Byl nalezen kdes věrným psem
kýs poutník, zpola pod sněhem,
jenž držel v ruce stuhlé v led
svůj prapor, zrak kde heslo čet':
Excelsior!

Tu, kolem soumrak, chlad a mrak,
bez žití ležel, krásný tak,
však s nebes, které jeden jas,
jak hvězda s výše padal hlas:
Excelsior!

Z Longfellowa přel. A. Klášterský.

*

Přes Bogatin v Bochyň.

Napsal dr. K. Chodounský.

Dne 6. srpna odpoledne sestupovali jsme s Krnu ve skalách a také někde sněhem v pekelném vedru — jaké tak bývá před bouřkou. Rozhalená košile se lepila na tělo, z čela kapal pot a ruksak pátil v záda jako výheň. Přešli jsme nové sněhové pole, proplétali se balvaništěm a náhle narazili na vytoužený již pramen, hlasitě zurčící pod kameny.

Byl to ledový nektar a dlouhými, dlouhými doušky osvěžovali jsme vyprahlá ústa — aniž bychom byli tušili, že pro dnešek to byla voda poslední, a my měli na salaše Govnačské, kamž jsme proponovali nocleh, ještě dobrých pět hodin chůze — perné chůze přes vysoké hory. Po osvěžení šli jsme veseleji dále — vždy dolů — teď po příkré stráni nad Krnským jezerem, jehož klidná, temně zelená hladina u prostřed kamenné pustiny dřímala; a za jezerem sestupovali jsme stále dolů k travnaté planině, na níž vystavena salaš Duple, dobrých 800 metrů pod čátou. Krnskou, odkud jsme vyšli.

Černé mraky táhly od jihozápadu — vedra i žízň přibývalo a k tomu počínal od Duplí výstup k sedlu mezi Malým a Velkým Bogatinem, dlouhý a příkrý. Vzmáhající se lenivost malovala nám krásy siesty na Duplích.

Blízký byl les zvoucí k stinnému spočinku, i jezero k osvěžující koupeli — proto rychle bylo rozhodnuto zůstat, a již také otvíráme dvéře nízké salaše, žádající o nocleh. Byli jsme sklamáni: v salaši neměli sena, ani mléka ani chleba ani místa — zde byl pouze chov štětínáčů, jichž celý houf rozrýval pšidu kol a kol.

Mrzutě táhli jsme dále řídoučkým lestkem a slunce pražilo vždy silněji. Stezka vedla vyprahlou travou v kamenitých úvalech vzhůru, před námi rostly za každým ostrohem vyšší a vyšší hory a přec o hřebenu Bogatinském ještě ani slechu. Poslední nakyslé cukráko, které tak na chvíli svlažilo ústa, bylo spolknuto; žížeň a skleslost rostly. Narazíme na stádo koz, hbitě sbíhajících po stráni proti nám — a přešlo jich zajisté 200—300, než nám napadlo, že mají plná vemená. Dvě, tři kozy, které jsme uchytili, se šikovně vysmekly, konečně uchopil dr. K. čtvrtou za rohy a rozumně jí vyličil naši situaci — a koza držela. Obě naše dámy dojily a dojily, koza poznavši neumělé ruce rejdovala sem a tam, my se váleli smíchy a facit byl nulla.

Snad neměla mléka! — Kozy se trousily dále a my dávali lepší pozor. „Tamhle ta má pořádné vemeno“ a už jsme ji „dojili“; avšak koza nedala zase ničeho. Nechce-li, zadrží prý mléko. Chytili jsme novou a v dojení se střídali — s prabídným výsledkem! Kozy mečely, mrskaly ocáskem — ale asi od šesti „dojených“ koz měli jsme mléka po dnu polní skleničky.

Krásné naše naděje se rozplynuly — dalších 2—300 koz, které se trousily za prvními, nechali jsme již na pokoji — naše umění na ně nestačilo. Vysoko v kosodřevině potkáme dva pasáčky a tážeme se, kde v okolí bychom našli pramen. „Nobene vodi tukaj, samo sneg se dobi“.

Těšili se jsme tedy alespoň na sníh a s pekelnou žízňí vstoupali výš a výše. Konečně dr. K., který vzdor útrapám i zde jako všude neúnavně pátral po žůzkách (broucích), volá: „Sníh! Mnoho sněhu!“ Rychle jsme byli na místě a již notná bělostná hrouda vyvalena na trávnik.

Továrna na sodovku postavena mžikem. Tři hole zaraženy křížem do země a hrouda opatrně vložena do hořentého „košíku“.

Večerní, již mdlé sluneční paprsky konaly špatnou službu; kapka ukapovala do skleničky za kapkou zoufale pomalu a nás mělo hroznou žížeň všech pět. Zapalovali jsme proto suché ratolesti kosodřeviny, jichž plamen vydatně pomáhal slunci, a skleničky se plnily. Voda byla kalná, přismahlá a plavalo v ní smetí — ale byla to voda a k tomu studená voda. Chuť po kresotu spláchlí jsme teprve na Govnači.

Na další cestu si každý svou skleničku nacpal sněhem a putoval s ní vzhůru k hřebenu Bogatina, který nás dosud dělil od zaslíbených salaší. Cestou již bylo pestrých květů dost i hojně protěže — leč naše touha byly jen salaše a když jsme je konečně shlédli s výše hřebenu, zahoukli jsme k nim na pozdrav; od nich letěl zrak po dalekých horách a zakotvil se na hladině dumného jezera Bochyňského, kde šplounalo tolik, oh tolik zbytečně mnoho vody!

A nyní bystře dolů. Blízký již cíl dodal vzpruhu — a k tomu byl chlad po západu slunce. Však ty klamně dálky v horách! — ani do Govnače jsme nedorazili tak hned, jak jsme počítali.

Vysočina Podtriglavská, po které jsme dnes putovali, má již sem a tam kruhovitě dolinky různého rozsahu, obdobné, jaké v Krasu viděti zhusta. Jsou travnaté a někde bývá tu i voda, a proto hodí se výborně k salašnictví. Také Govnač je takovou dolinkou, v jejíž jednom cípu se tísní shluk malých salaší, výhradně sloužících jako přístřeší. Chlevů není, neboť brav zůstává po celou sesónu venku.

Byli jsme tu vlídně přijati — a, jak se rozumí, požádali jsme po prvním pozdravu o vodu — o vodu, po níž jsme prahli od božského poledne. Však i zde je voda vzácnou, jako drahá masť: pramene na daleko žádného — jen sněhu tam na výšinách dost. Snášejí ho dolů a pouze sněhová voda jim slouží. Pokud jsme byli s to, šetřili jsme s ní a dohasilí výheň vnitřní výtečným mlékem, jehož zásoby tu nevyčerpateľné. A pak jsme na trávníku za humny povečeřeli, ze skromných zasob, a když nás večerní chlad roztrásati počal, odešli jsme v salaše. Prof. Z. ve svou hned u kraje a my ostatní v naši na druhém konci k starému báčovi.

Rozdělal nám právě oheň na ohništi, k němuž jsme rádi sesedli, a vyptával se nás, kde jsme doma. „Na Češkem“, jsme odpověděli. „Oh to daleko! Mluví u vás také německy? a zdali tam máte pole a sady a jaké jsou tam hory? A stále jsme ukojovat musili jeho zvědavost. Byl to 75letý živý stařec, který se hbitě obracel ve svém hospodářství; právě stlal damám našim palandu a načechrával slámu i huňaté pokryvky — a nám pak uštědřil velkou otep sena, kterou před večerem donesl z palouku 1½ hodiny vzdáleného a rozkládal ji po upěchované podlaže: pak přinesl pytel, nacpal jej senem, a výborný polštář byl hotov. Vida vida, ani jsme nečekali takového přepychu — ba položil na seno i krátký kožíšek, který kdysi dostal darem od vděčného turisty. Zatím vešli do salaše syn a dvě salašnice na táčky; byli samý horar a srdečný smích.

Příjemné teplo sálalo s ohniště a celá atmosféra vůbec dýchala prostou přívětivostí. Letmo mihl se nám obraz hotelové společnosti v zrcadlovém sále — o jak jsme byli rádi, že tam nejsme.

A hovor předl se dále o salašování na Govnači, kde drsno a odkud již nejdéle 2. neb 3. září se stěhují dolů v Bochyň i s bravem, když začnou sněhové vánice; náš báča hospodáří tu již 10. rok — a před tím salašníkovoal na sedmi jezerech sedm, na Velopolji 20 roků — a věrně mu pomáhala žena, která nyní — jeť přes 80 roků — již na horu nechodí. A pak nám přáli dobrou noc. „Kdy vstáváte?“ „No jak je den.“ Inu ovšem, nevzpomněli jsme, že jsou hodiny na Govnači zbytečným měblem.

Osaměvše ulehli jsme a hleděli na dohořívající oharky na ohništi — které rudly a tměly, až zavládla noc, jež nás brzy ukonejšila v tvrdý spánek. Jen chvilinku jsme slyšeli zvonce krav utábořených kolem salaší, jak které by libo.

A jak byl den, již přišel starček, rozdělal oheň a lřál vodu; dvě prasátka tlačila čumáky v polootevřené dvéře s pronikavým kvikotem; báča namydľil škopek nějakou látkou, přilil vody a prasata s bláznivým kví-

čenfm běžela za škopkem, který jim báča vynášel. Dvéře zůstaly dokořán — přišlo několik krav, každá se podívala na hosty, zabučela a odešla.

Vstali jsme a posnídavše mléka rozžehnali se srdečně s dobrými lidmi na Govnači.

Jak vesele se to kráčelo po vzdušných výšinách s dalekým rozhledem a bujným lesem dýšícím vonným ránem, vždy dále, vždy bystrým sestupem, až po třech hodinách jsme dostoupili pod starými buky k jasné tůni burácející mladé Sávy, která nad námi tryská mohutným vodopádem ze skály jako pramen.

Mžíkem shozeny tlumoky a již jsme seděli na omšných balvanech u prostřed pěnicích se vod — a pili — pili! Svěží listoví šelestilo nad námi, paprsky jitřního slunce se koupaly ve vodách — a příjemný chlad se vznášel z hlubokých modrých tůní. —

*

Skupina Višská.

(Skupina Jóf Fuarta.)

Popisuje Vladislav Růžička.

(Pokračování.)

Odtud možno nám přejít k Ciuc di Dolina a pak sestoupiti jižně k Punta Cavallo, potom lesnatým svahem, zvaným Colle dei Sbrici a úvalem Malimbergo k osadě Saletto. Za touto máme úvalky Ptiz (bezpochyby od slovin. ptica — pták*) — analogicky jako u úvalu na půl cestě mezi Lipaljavsi a Pontabljem se severu přicházejícího, „Vogelbachgraben“ zvaného), Cladeit (clapeit = skalnatý) a Sternepeit, z nichž druhý vede na malé plateau k stavoli la Plagna, třetí pak k stavoli pala dei Larici (chlévy na louce modřínové).

Z těchto úvalků největší — pokud se nomenklatury týká — význam má dle mého mínění úval Sternepeit. „Peit“ nacházíme často v okolí místo slovinského „peč“. Máme na př. v Čaninské skupině horu Bila peit (bela peč) anebo západně od Chinsaforte M. Bellepeit. Peč pak značí rozložitou horu se strmými boky. Úval Sternepeit směřuje k stěnam Cimonu, i je zřejmo, že asi od něho dostal jméno; dle toho by se tedy tato hora zvala slovinsky Strma peč, což výborně odpovídá její stavbě. Italské jméno jest vlastně Cimone del Montasio, tedy asi „hora pod Montasiem“. Zkráceně a pleonasmem nazývají ji Monte Cimon anebo i jen Cimon.

Pokračující na své pouti, dostáváme se k úvalu Vendule; tento vede k prohbi těžce zdolatelnému Viera (del Cimon), jehož jméno souvisí saad s fiero (tacca) = divoký, hrozný (zářez), což by bylo zcela přspadné. S druhé strany směřuje k němu úval di Saline.

Nejbližším úvalem jest pak úval Montasijský jižní, oproti dříve zmíněnému severnímu v údolí Dogaeském, u jehož ústí leží osady Pian-di quà na pravém, Pian-di là na levém břehu; malé plochy,

*) Sdělení p. rady Dra. Franty.

na nichž jsou uloženy, v okolí jinak dosti strmě vystupujícím, což tím více na váhu padá, že zde údolí snad nejvíce jest sženo, odůvodňují jméno: „rovina na obou stranách“ (t. potoka Montasijského).

Mezi úvalem Montasijským a úvalem Vendule zvedá se nad lesy M. Zabus; snad možno název ten odvozovati od zeba, koza, ve shodě s podobnými jmény v centru skupiny Višské, do něhož zde vstupujeme. Ve stěně pod Zabusem, asi 1 1/2 hod. nad alpu Pecol, upravila S. A. F. jeskyni za útulek, jenž nazván Ricovero Sella; nyní ho však není používáno.

Východně od Zabuse vrývá se do hřebene prohbi Forca Bassa (= hluboké, dolejší sedlo) nepřestoupené dosud, za kterým následuje vrchol Cortiscon.

Od hory té lze k jihu sestoupiti lučinami náhorní roviny, zvané alpu Montasijskou (malghe del Montasio, Bramkofelalm, altopiano del Montasio) do úvalu rio Rosso k osadě Pian di là zpět do údolí. Na hřebetu mezi úvalem Montasijským a rio Rosso leží nahoře na plateau casere di Pecol (peculio — stádo), pod ní v úvalu Montasijském stavolo Molplan (plano molle — rovina měkká, vlhká) a několik minut jihovýchodně od této stavolo Sotto*) Pecol.

Od Pian di là k východu nejbližší osadou jest Stretti, v místech, kde se údolí značně úží; odtud snad i jméno od sretto, úzký.

Právě nad Stretti, nad skalním náspem, nad nímž začínají lučiny Montasijské alpy, chodí se stavolo di Riso, severně od něho stojí Casere parte di Mezzo (= prostřední, t. j. mezi Pecol a Larice), od ní na sever Pozza alta, mezi touto a Pecol pak Pozza bassa.

Na východním kraji Montasijské alpy, obklopeny modřínovými stromy porůznu, leží casere Larice pod terrainovou vlnou jména Piron del Larice. Sestupující jižním směrem, jdeme kol casere Barbos a stojíme brzo u Ricovero di Nevea S. A. F., jakož čtvrt hodiny později, zahnuvše k východu, na samém sedle Nevejském (sella di Nevèa, Nebèa**), což se obyčejně odvozuje od neve — sněh, jenž prý zde, chráněn se severu i jihu vysokými horami, dosti dlouho leží.

Severně od sedla Nevejského pozvedá se krásná alpa Krnidolská se salašemi stavoli Cregnedul di sotto a di sopra.

Co je dále na východ, spadá do oblasti údolí Jezerního. Nám však, než se tam odebereme, jest se zabývatí ještě vrcholy oné části hlavního hřebene, která se táhne od Cortisconu na sever a na východ až k alpě Krnidolské.

Od Cortisconu směrem severozápadním k údolí Dogneskému snáší se divoká prorva Clappadorie (friulsky; značí ve spisovné italštině la Sassaiuola, skalnatá). Její východní stěny vrcholí v Jóf di Clapblanchs, t. j. vrchu bílých skal, jména nad jiné výrazného, a koučí kuzelem Jövetu (Jövet — malý vrch); — na rozdíl od Jövetu na záp. konci tohoto hřebene navrhuji pro tuto horu jméno Jövet di Saline — mezi úvalem di Saline a Montasijským severním. Tento dělí od Jóf di

*) Sotto — pod; di sotto — spodní.

**) G. Jäger l. c. na své mapě má Nebia, což přímo svádí k pomýšlení na slovinský kmen. Dal by se historicky dokázat?

Clapblanchs italskou Krnici (Carnizza). Mezi Krnicí a Glaveou je sedlo, které zvu sedlem Glavecy; od Glavecy na jih jest pak sedlo, jež na, zval jsem sedlem Montasijským; od něho na jih kolosální stěnou k obloze se týčí Montáš. Tak zvu totiž nyní okolní obyvatelé tuto horu. Jméno to je skratkou a zkomoleninou italského Jóf di Montasio*), též Montaggio, správně Montaccio, což značí horu broznu, strašlivou.

V listině z r. 1070, opatem Binim nalezené, uvádějí se jména několika hor této krajiny, jako „Moltascium, Sarch, Glazat“. Soudilo se, že Moltascium značí Montaccio. Tak na př. cituje Conte Prampero**) listinu z r. 1289, v níž hranice kláštera v Moggiu se určují „usque ad montem, qui dicitur fortis et ab ipso ad montem Moltasii“. Jest si těžko mysliti, že by tu byla myšlena jiná hora než Montaccio. V dopise mně zasláném vyslovuje však prof. Dr. Frischaufo tom pochybnost. Buď tomu jakkoliv, jisto jest, že domněnka ona direktně dokázána není a že odvození od „monte“ s příponou vyjadřující hrůzu a ošklivost jest pravdě podobnější. K takovému závěru vede mne i okolnost, že také Slovinci nazvali horu tu jménem Huda Polica, což značí podobně asi hrozné, divoké stěny. Jest také přirozeno, že obrovitý zjev tohoto velikána působil psychologicky stejně i na slovinské i na italské obyvatelstvo; můžeme tedy oba názvy pokládati za stejnocenné. Dokonce není potřeba odvozovati zlou pověst hory od toho, že kdysi s ní spadl pastýř jakýsi 500 metrů hluboko, jak činí Findenig; ***) jméno jest zajisté mnohem starší než tato pověst.

Názvem „police“ označují se †) zde i jinde v západních Julských Alpách skalní římsy v mnohých částech hor silně vyvinuté, tak že označení to — pars pro toto — také pro hory jest velmi charakteristické. Slovo „polica“ jest ale i jako označení skalních říms velmi šťastně voleno, hledíme-li k tomu, že povstalo od nástěnné police, také české hospodyně dobře známé. Z toho dále per analogiam vyplývá, že název „řimsa“ jest mnohem vhodnější než „stuha“ (něm. Band), neboť i police jest vlastně řimsa nebo soubor říms. ††)

Jsou-li jména dosud uvedená v souhlasu se stavbou hory a dojmem, jakým působí na údolní obyvatele, tak že lidový původ jejich na první pohled jest patrný, nelze to říci také o německém jménu. Bramkofel — jméno spíše v Rablu a Trbízi, než v Ovčjavsi a Žabnici slyšitelné — nesouvisí nijak s podobou hory a jest zřejmě původu sice dosti starého, přece však novějšího a umělého. V četných sporech o hranice majetkové, které mezi majiteli jižních a severních údolí naší skupiny byly vedeny, rodina nynějších hrabat Prampero ku konci XV. stol. činila nároky na Montáš. †††)

*) Na specialní mapě rak. gener. štábu je nesprávně Tos di Montasio.

**) Conte Prampero, Saggio di un Glossario Geograph. Friulano. Atti del R. Ist. Veneto VII.

***) Findenig l. c. 1879.

†) Jak již G. Jäger l. c. str. 26. připomíná.

††) Vzhledem k neustálené terminologii naší pokládám za vhodné to vytknouti. Také Dr. St. Prachenský (Hochköinig. A. V. r. I.) a Dr. K. Chodounský ml. (Razor. A. V. r. III.) užili názvu „řimsa“.

†††) Sdělení prof. Dra Joh. Frischaufa.

Jméno hraběcího rodu ale jest italisováno z německého Bramberger. Není tedy nemožno, že hora byla označena jako majetek jich slovem „Bramberger“ (t. j. Berg, *) z čehož později povstalo „Bramkofel“, když na původ jména se zapomnělo a říkalo se pouze „Bramberg“, neboť Berg a Kofel jsou synonyma.

Za Hudou Polici, oddělena od ní prohřím forca dei Verts it. vojenské mapy z r. 1891, následuje v hřebenu Brda; název ten Italové přetvořili u vrda, verde, cima verde (vert Montasio, sui Verts), „zelený vrch“, kteréžto označení nelze ničím jiným odůvodnit, než několika zelenými skvrnami vysoko ve stěnách, jež však ne na italské, nýbrž na slovinské straně se nacházejí, tak že na italské pojmenování hory nemohly působiti. V Ovčjavsi se říká Brda. Německého názvu není.

Vedle Brda týčí se Cianavca, t. j. hora hořcová, enzianová; literatura zmiňuje se sice o koutu „Enziankar“ zvaném**) na severní straně hory, jímž vede Kugy-ho výstup na Hudou Polici, ne však o hoře samé.

„Cianavca“ neznamená ale pouze onen kout, louku hořcem posetou, nýbrž, jak mně výslovně bylo řečeno, též horu nad ním se vztýčující. Také tato hora nemá německého jména.

Na východ sklesá Cianavca k průsmyku Police. Tento sluje italsky „Forca del Palone“ (výklad později), německy „Huda Balitzapass“. Tento název lze snadno vysvětliti. Slovinské obyvatelstvo označovalo celý hřeben od Hude Police až k Planji jako Police vůbec (Balitzenspitzen spec. mapy); jediný, ač ovšem s velikými obtížemi, schůdný přechod přes ně na jih byl náš průsmyk a poněvadž prohřím dostávají jména od hor, tedy byl nazván předně asi „průsmykem Police“. Toto jméno nacházíme také u Chiariho a Dürra***) (Passo di Balizza) i u Hechta.†) Ovčjavesští během doby zapomněli toto jméno, když jednotlivé vrcholy hřebene Police obdržely svá zvláštní jména; ježto pak přivykli si Hudou Polici označovati italským názvem „Montáš“, přenesli jméno Hude Police na Polici, vrchol východně onoho průsmyku postavený, první za onou prorvou, která vlastní massiv Hude Police dělí od ostatních vypnulín hřebene. Tak povstalo pak pro náš průsmyk jméno „Huda Balitzapass“.

Jest ovšem zřejmo, které jméno je správnější. K posouzení toho budiž také připomenuto, že ještě v sedmdesátých letech minulého století bylo správně rozlišováno mezi Montacciem a ostatními jeho trabanty, neboť když Findenig,††) máje v úmyslu vystoupiti ze Zajzery na Montáš, hledal vůdce, chtěl jej Kanduč sice vésti na Polici,†††) nikoliv ale na Hudou Polici. „Polica nazývá se v Ovčjavsi nižší, východní vrchol Bramkoflu“, praví Findenig. Zajímavé jest, že tato hora, podobně jako Montaccio, má také svůj původní název italský a to ještě k tomu dvojí. S jedním souvisí označení prohřím výše zmíněného „Forca del Pa-

*) Východně od Agorda jest hora Cima di Pramper 2410 m.

**) Marinelli nazývá ho l. c. str. 270. „Cianerca“.

***) Citováno u Findeniga l. c. 1879.

†) Hecht, Aus den Julischen u. Carnischen Alpen. Ztschft. DÖAV. 1879.

††) Findenig l. c. 1879.

†††) Findenig píše Palica, což lze vysvětliti temnou výslovností o = ō. Naproti tomu Jäger aspoň místy píše správně.

lone“; Palone, zvětšení od palo — tyč, odpovídá tvaru této hory; druhé jméno jest analogické, Cima Gambone od gambo, kmen, peň. Zdá se, že tato jména povstala neporozuměním slovinskému polica.*) Německého jména pro tuto horu není mimo kolektivní název Balitzenspitzen.

Za Policou k východu následuje Planja. Jméno, s nímž jsme se již dříve setkali, pochází zřejmě od toho, že hřeben horský prohřímá v místech těch horizontálně, téměř bez přerušení. Neú nezajímavé, že ani tato hora nemá německého názvu, že však naproti tomu označení italských opět jest dvě a to Cresta delle Portate a M. Buinz. Buinz značí friulsky oblouk, na němž nosí se okovy, a „portate“ vztahuje se patrně k těmž. Poněvadž tyč k nošení okovů jest více méně vodorovná, shoduje se v podstatě název italský se slovinským.

Planja snižuje se k prohřím „passo dei Scialins“ od scalino, schod; to jest prohřím Krnidolské, o němž Findenig***) praví, že téměř vůbec není schůdné.

Za ním zvedá se hora, jež v literatuře jest známa pod jménem Cregnedul; to však jest italisované jméno slovinské, jež G. Jäger píše Kernadul nebo Karnadul****), Marinelli pak Crnedul. Správně má asi zníti Krnidol, na což poukazuje listina z r. 1535,†) v níž lze čísti o „Alm, die Kernydoll“ se nazývá. Pokud jde o etymologii, tedy buď připomenuto, že „krn“ značí strmou skálu; na jihu Triglavské skupiny jest výšina jménem Krn. Krnidol značí tedy asi údolí pod strmou skalou, patrně okolí nynějších Cregnedulských salašů. Zajisté člověk, jenž se zde usídlil, nejdříve pojmenoval svoje nejbližší okolí. Přenesení jména alpy na horu jest pak dosti časté; analogií našeho případu by byl ku př. Cimone della Pala††). Jméno Krnidolu pochází tudíž od alpy, pod nímž uložené. Krnidol spadá na sv. v Přední špranju.

Vstupujeme nyní do oblasti údolí Jezerního potoka, jak je zve (Seebachthal) spec. mapa. Zdá se, že také toto jméno povstalo v době novější. Lze mu do jisté míry vytknouti věcnou nesprávnost. Potok, jenž jím protéká, většinou zakryt bílými nánosy, není ještě potokem jezerním; tím stává se teprve později, po svém výtoku z jezera Rabljského. Poněvadž před svým ústím do něho sluje Bela (Weissenbach)†††), mělo by se údolí vlastně zváti údolím Bely. Ze správnější úvahy nežli jméno „údolí Jezerního potoka“ vyplynul název užitý Gilbertem - Churchillem: údolí Šlicy; jemu ovšem nebylo známo, že potok nad jezerem nemá jméno Šlica. G. stirner§) údolí to přibírá k údolí Rabljskému a

*) Pan Dr. St. Prachenský sdělil laskavě se mnou, že palica značí tyč, což by se s italskými názvy shodovalo.

**) Findenig l. c. 1879.

***) V procesních aktech z r. 1604 jedná se o „Blumenbesuch (používání pastvin) und Alb am Gebürg genant Carnadul sammt dessen Pertinentiis und unterschiedlich darangelegenen Thälern und Gräben“ (sdělení prof. dra. J. Frischaufa).

†) Sdělení prof. dra. J. Frischaufa.

††) Viz Wundt, die Besteigung d. Cimone della Pala, Stuttgart. 1887.

†††) Viz o jménech tohoto potoka I. část.

§) G. stirner l. c. str. 409.

nazývá je údolím Zilice; název ten jest potud správný, že Zilice má původ v jezeru Rabljském a že toto živeno jest potokem z údolí, které za jezerem se k západu otvírá, a že od vody, údolím protékající, pravidelně se odvozuje jeho zeměpisné označení. Kdo ale projde krajinu, ten brzy sezná, jak „grau ist alle Theorie und grün des Lebens gold'ner Baum“ — vida, že údolí od Trbízce k Rablu a údolí od jezera Rabljského k západu jsou dva světy docela různé. Nepochybně tedy, když je v názvech rozlišíme, jak i lid činí. Nyní se ovšem jméno „údolí Jezerního potoka“ vžilo tak, že na jeho odstranění lze stěží mysliti, ačkoliv tu a tam čteme název údolí Jezerní, jemuž bych dal rozhodně přednost.

A nyní dále, trpělivý čtenáři či spíše netrpělivá čtenářko — bůh Merkur nechať okřídlí nám nohy, bychom již brzy skončili okružní etymologickou pouť po naší skupině, pro mnohého z Vás tak nudnou! Však z Neveje do Trbízce dojdeš pohodlně za tři a půl hodiny — nám na papíře uběhne cesta ještě rychleji.

Závěr údolí zvolna k sedlu Nevejskému se zvedající ve svém celku se nazývá „za jezerem“ — „Hinterr See“ spec. mapy. Findenig*) píše na svém náčrtu mapy Hinteres Seethal, což nemůže býti za správné pokládáno, ježto o nějakém předním údolí jezerním, jež by název onen předpokládal, nemůže býti řeči. Kdo jde z Rablu k jezeru, jasně to spozoruje. Vystupuješ se tu znenáhla na příčnou přepážku lesem porostlou a když staneme na jejím nejvyšším bodě, jsme také již u jezera. Tato přepážka má k východu ještě jednu etáž a to je definitivní závěr údolí Jezerního — Predel. Také název G. Jägrem**) užitý „Oberes Seethal“ je z analogického důvodu nesprávný.

Krnidol vysílá jihovýchodním směrem několik zubů, z nichž jednomu dal Findenig jméno Bärenlahnspitz, ježto stojí nad roklí Bärenlahngraben. V lidu není toto jméno valně běžné a také téměř zbytečné, ježto zub onen jen s těžší by mohl býti považován za samostatný vrchol. „Bärenlahngraben“, jméno patrně z Rablu pocházející — medvední plaz — pochází bezpochyby od blízkých Italů, kteří ostatně druhdy vzdělávali salaše údolí Jezerního. Německý název dá se dokázati z r. 1690. jako „Bernlain“ kdežto italský již r. 1548. jako „linival del orso“ ve spojení s „prado (louka) del orso“. Úval vede na Přední špranju, která odtud nazývána „Bärenlahnscharte“.

Několik minut na východ od Medvedneho plazu probíhá úzký úval Višského potoka, jímž vystoupíme k salaši nad Višským potokem (Vischbacher Alpe, Fischbachalm spec. mapy.) O jméně není dnes neshody; odvozuje se obecně od hory Viš. Za to pravopis pořad ještě není ustálen. Již G. Jäger***) napsal o tom s objektivností jemu vlastní následující slova: „Spůsob psátí „Wischberg“, jehož dosud v literatuře a kartografii bylo užíváno, jest nesprávný; obyvatelé okolí vyslovují vždy jen Viš (čti Uisch) — —; potok na jižní straně hory pramenící neobsahuje žádných ryb, tak že jména „Fischbacher“ a „Fischbacher Alpe“ rovněž jsou bezdůvodná, ježto oba objekty svá jména

*) Findenig l. c. str. 1879.

**) G. Jäger l. c. str. 62.

***) G. Jäger l. c. str. 69.

zřejmě přec od Višbergu (pleonasmus) odvozuji; — — na základě těchto fakt zastáváme, ponechávajíc Slovincům i Němcům jejich právo, rozhodně spůsob psátí Vischberg, Vischbach, Vischbacher Alpe“. G. Stirner*) ač správnost této etymologie připouští, ano i uvádí, že němečtí Trbízáné, jimž alpa Višská nyní náleží, změnu tu „velmi na snadě jsouci“ provedli, přese vše výslovně na tom trvá, že má se psátí Wischberg a Fischbacher, poněvadž obě slova tak se vyslovují. Toto stanovisko u G. Stirnera překvapuje; neboť stává-li se jím pojednou přívržencem fonetického pravopisu, mohl si dřívější své etymologicko-historické studie uspořiti, jež dle něho patrně nemají míti ceny praktické, nýbrž leda kulturně dějinné. Na toto stanovisko přistoupiti nám nelze. Předně jsme přívrženci etymologického pravopisu, ježto jedině on vede ku správnému porozumění jmen; pouze etymologií a historickým studiem docházíme k poznání pravých významů jmen. Než nejen proto jsme jeho přívrženci; máme k tomu i jiné důvody. Jednání G. Stirnerovo ukazuje nám, jaké nebezpečí po stránce národní se skrývá v přijetí pravopisu fonetického, jež začasté svede k pomýšlení na kmeny slov zcela odchylné od původních, ano jak v tomto případě vidíme, i zcela jiné řeči příslušící**). Mimo to vnáší se zmatek do názvosloví i po té stránce, že foneticky psaný název na první pohled zcela přirozený a lidový, stane se absolutně nesrozumitelným, jako v našem případě, kdy jméno „rybího“ potoka dává se vodě, která ryb neobsahuje a ani obsahovati nemůže, ježto jest v teplejších ročních dobách úplně vyschlá. Dnes to ještě víme; mohou však nastati změny geologické, potok může zaniknouti a tím vědomost o sterilitě potoka z paměti lidí vymizeti; anebo může naopak přeložením řečiště potok skutečně sáti se rybonosným — a hle, jméno druhdy pouze špatně psané stává se pojednou výborným a figuruje jako pomník kultury národa, jež potoku vůbec ani jméno nedal. Tak jest fonetický pravopis i na úkor historické pravdy. Nemá-li tato pracně a snad začasté i bez výsledku býti zpět dobývána, nutno držeti se pravopisu etymologického. Fonetický je pouze ku neodůvodněnému pohodlí kohokoliv, zejména, pravím to všeobecně, těch, jimž slovanské řeči buď příliš těžkými nebo příliš nedůležitými se zdají. Má-li však bádání takového účelu sloužiti, to posouditi ponechávám svým čtenářům. Nemohu však nepoukázati k tomu, jak mnohem korektněji se zachoval G. Jäger, muž starší generace, od mnohých kaceřovaný a přehlížený — snad právě pro svoji dokázanou objektivitu.***)

Alpa nad Višským potokem — budu ji krátce zvatí Višskou alpou — leží v kotlině, pouze na jih otevřeně, na ostatních stranách však oboustoupené horami. Kotlina ta tvoří tedy k severu kout a sice o dvou etážích, jež slují Spodní Krnica ku Kastrunu a Krnidolu a Gorní Krnica k Viši směřující; Krnica značí místo pod strmou skalou.

*) G. Stirner l. c. str. 407.

**) Zeela podobným způsobem stalo se, abych uvedl příklady z našich krajů a našich dob, ku př. ze Žaboklik v Čechách pověstně „Schaboglück“ a z Hájova (dvůr u Hukvald na Moravě, v jehož blíži háj) „Heuhof“, ač o seně v okolí ani zdiání

***) Také Kugy, jež poměrně málo významnou práci Findenigovu za velmi záslužnou prohlásil, o práci Jägerově v každém směru důkladnější a myšlenkově bohatší pouze ví, „že se vztahuje na celý okrsek“ (titulem označený).

V této části Julských alp nazývají se tak nejzazší skalnaté závěry údolí — orografické kouty**).

Ve Spodní Krnici postavena jest pod stěnou Kastrunu, které říkají Traif (Trauf)wand, poněvadž s ní stéká voda, primitivní chýška a Višská (Vischberghütte) DÖAV**).

(Pokrač.)

*

Otevření alpské ochranné chaty na Krnu.

Není tomu dávno, co celé rakouské Alpy počítány k doméně ryze německé, a těžce to nyní nese pánovitost německá, že v hospodářství velké a krásné jich části počíná se uvazovati odvěký jich pán — Slovan. Zarizovali se zde Němci dávno zcela po domácku a tak se vžili ve myšlenku praněmčického svého majetku, že založení Slov. alpského družstva v Lublani r. 1893. prohlá-ili za atentát na „turistiku“, i předpovídali, že jeho cílem bude vnášeti boj národnostní v tiché hory.

Slov. plan. družstvo mělo počátky krušné a Němci, pracující s velkým kapitálem, pohlíželi k družstvu s pohrdáním. Jen tu i tam v Mittheilungen a Zeitschriftu D. Ö. A. V. a v listech politických dopadl na družstvo nějaký jizlivý sek. Družstvo pracovalo a rozvíjelo se utěšeně, nedbajíc pohrdání a ignorování (do dneška jsou k. p. členové našeho družstva výslovně vyloučeni z výhod v chatách něm. rak. alp. spolku, jichž účastny jsou všechny jiné alpské spolky), a hle, dnes již řečník slavnostní při otevření něm. chaty na Vršiči naříkal — jak snaly D. Ö. A. Vereinu v těchto zemích (Krajina, Přímoří, jižní Štýrsko a Korutany) jsou nepřátelskou invasí ohrožovány. — Jak to pojmenovat!? Spolek slovanský, založený pro zvelebení turistiky v ryze slovanském území — jest „nepřátelskou“ invasí!

Však Němci již na faktum musí uvyknouti — v těchto zemích zůstanou hostem pouhým — o to se již přirozeně postará rozmach mladého a silného kmene slovanského; k cíli tomu přispělo svou hřívnou i otevření nové naší chaty na Krnu, dnes již sedmnácté slovanské chaty.

Založena a vystavěna byla odborem Sočským v Přímoří na vysokém Krnu (2246 m), vévodícím celému tomu kraji až k břehům Adrie. Chata je dosti prostorná, dobře zařízená a stane se novým důležitým střediskem v území, slynoucím krásami přírodními. Poloha její těsně pod štítem, na který se odtud snadno v půl hodině dostoupí, jest pěkná a chráněná. Již od chaty jest rozhled nad míru vděčný. — Slavnost otevření hlášena byla v neděli 5. srpna, jakmile se šerilo, ranami z hmoždířů vypálených na štítu Krnském i skvělým ohňostrojem. V ten čas v chatě již bylo živo — dleliť tam turisté Lublaňští po dlouhé pouti od Bochyňského

*) Slovo „kout“ přijali jsme jako označení oněch nejzazších vyhloubenin v hřebenech, jež Němci nazývají Kar.

**) Po svém přestavení má se zvatí chatou Findenigovou. Právem měla by ovšem sloužit chatou Jägerovou, vždyť on to byl, jenž první na Viš vystoupil, o zpřístupnění jeho úpravou routy zásluh si zjednal, první monografii této skupiny vydal! I zde musí ustoupiti svému povrchnímu soupeři Findenigovi, jehož jedinou „zásluhou“ jest zavedení nomenklatury mnohdy věcně nesprávné, neboť že by byl, jak se obecně za to má, jako první zdolal Hudu Polici, jest velmi pochybné, což později dovedím.

jezera. A na všech stránkách mohutného Krnu salaše osazeny byly účastničky zítřejší slavnosti. Na štítu duněly rány, fičely a praskaly rakety a pod štítem na salaších všude zněla sborová píseň „Lepa naša domovina“. Dne 6. srpna za nejkrásnější pohody zahájil jednatel p. Milan Ivančič o 10. hod. slavnost vřelým proslovem, po něm uvítal srdečně všechny účastníky předseda Sočského odboru p. A. Devetak, a poukázal k významu nové chaty. P. dr. Vl. Förster, místopředseda centrály, ocenil práci mladého energického odboru Sočského i jednotlivých jeho členů; p. redaktor Gaberšček v plynné češtině vítal deputaci českého odboru a slovy úchvatnými i nadšenými pointoval svaz československý na veškerém poli tužeb obou národů. Jmenem přítomných Čechů poděkoval prof. Dr. Chodounský. — Nálada slavnostní se stupňovala — p. jednatel Ivančič za bouřného souhlasu prohlašuje chatu za Trillerovu — po muží, který jako první předseda odboru si o toto dílo získal zásluh největších, a za volání slávy vztyčuje na lomenici chaty slovanskou trikolouru. Na tribunu vstupuje marciální postava dra. Trillera a pohnutým hlasem děkuje svým Goričanům a napomíná je zápalně, by hájili ten svůj krásný, rodný kraj proti těžkým nájezdům sousedův, a končí: Necht láska Vaše zůstane čistou jako ten Krnský ether a přesvědčení Vaše pevným jako ta Krnská skála!

Po církevním posvěcení, vykonaném přítomnými knězi, zazněla sborová nadšená „Lepa naše domovina“, „Kde domov můj“ a „Hej Slované“. Klobouky metány do výše — dámy vztyčovaly hole s alpskými květy — rány z hmoždířů se rozléhaly a z půldruha sta hrdel začl zpěv vždy tempem mohutnějším.

Těšíme se horoucně z plného rozkvětu našeho alpského družstva a z celého srdce gratulujeme Sočskému odboru k dokonanému podařenému dílu. Ne. hť slouží Trillerova chata na Krnu turistice na vždy — necht na vždy tam s větrem plápolá slovanský prapor! Ch.

*

Ze Slovanských Alp.

V Jezeru, na Bledu i jinde na slovanských Alpách bylo letos opět o mnohem více našich krajanů než v letech předešlých. Pávaby slovanských Alp, touha turistů podívatí se do působiště českých alpistů a příjemný pobyt, ochota obyvatelstva vábí stále víc a více naše turisty na slovanský jih, kde nejsou vlastně v cizině, nýbrž mezi svými. A tak rok od roku vzrůstá se návštěva slovanských Alp tak utěšeně, že jsme spokojeni co nejvíce. — Podrobnější zprávy o návštěvě uveřejníme ještě.

Návštěva české chaty. Do 15. září navštívilo chatu 315 osob; z těch bylo 197 Čechů, 29 Slovinců, 26 Němců, 3 Angličané, kteří ztrávili v kasinu celý týden. Kromě nich navštívilo chatu 60 vojáků 17. pluku, kteří se svými důstojníky po přenocování přešli mlynarské sedlo. Velitel jejich vřelým připisem zmínil se o pobytu na chatě i o vzorném zařízení její. Několik dní na to uveřejnila vídeňská „Reichswehr“ dlouhý, velmi pochvalný článek o chatě i o stezce na mlynarské sedlo. — Nehledíme-li ke dnu otevření chaty, kdy z blízka i z dále bylo přítomno

skoro 200 osob, jež zapsaly se do knihy, vzrostla letošního roku návštěva skoro o sto turistů.

Výlet českých cyklistů do slovanských Alp. S velkou radostí uvítali jsme na jaře zprávu, že Česká ústřední jednota velocipedistů uspořádá v srpnu výlet do slovanských hor. Již na krásném večeru, který pořádán byl v květnu v Národním domě vlnohradském, jako přípravou k výletu, a o nějž tak velkých zásluh získal si vážený náš člen p. dr. Fr. Kulhavý, viděli jsme, že výlet se zdaří; tehdy již také překrásné skioptické obrazy ze Slovanských Alp vzbudily velkou zálibu u velmi četného obecnstva a přivábily samy mnohého nejen k účastenství na výletu, ale i k cestě do Korutan a Kráňska. — Výlet konal se ve dnech 11.—18. srpna přes Trbíz, Žabnici na Sv. Višarje; cyklisté navštívili pak Rabl, Predel, Bela-pecká jezera, Kráňskou Goru, Dvoji, kde zastavili se u váženého p. faráře J. Aljaže, Bled, Vintgar, Bochyň, vodopád Savice, Kráň, Jezero a českou chatu, kde všichni přenocovali, dále Lublaň a Postojnu. — Chatu i Jezero — ujišťovali naši cyklisté — zachovají ve vřelé vzpomínce. — Celá cesta byla příjemněna krásnými přátelskými projevy slovinského lidu, a dojmy, které v přírodě i mezi lidem účastníci výletu zažili, přispějí k nové, četné návštěvě slovanského ráje v příštím létě. Výletem velice získala podpory snaha našeho odboru; buď za to vřelý dík Ústřední jednotě velocipedistů a panu dru. Fr. Kulhavému, který byl duší celého podniku.

Kroužek klubu českých turistů na své cestě slovanskými alpami navštívil také Jezero a českou chatu. Účastníci projevili srdečně nadšení své pro přírodní krásy saviňských alp i největší uspokojení s pobytem v chatě; i těšíme se vřele, že za rok setkáme se zase s nimi ještě čteněji v milém slovinském kraji.

Naše značená cesta s Obiru do Jezera. S Obiru sejde se po značkách k obirské alpě. Od obirské alpy jde se po značené cestě až k opuštěným dolům (Fladung); zde značky se dělí. Dlužno jíti na pravo dolů. Stále značenou cestou dojde se až k chalupě Plaznika v Obirsku. Údolím obirským projde se asi v délce 2 km, načež se odbočí na pravo na levý břeh potoka Kortského, který se asi po 4 km překročí; pak vystupuje se po jeho pravém břehu do Kort. Z Kort vedou dvě značené cesty, jedna vozová, druhá pěší, obě však v stejném cílem — k planině Roblekové. Zde sluší dáti pozor, aby se nešlo po značené cestě na levo k jezerní hoře, nýbrž podle značek mezi staveními alpy Roblekovy vzhůru, až se otevře vyhlídka do údolí. Zde projde se dvěma vrátky a po stráni stále po značkách s krásnými pohledy na Saviňské alpy asi 2 km, pak lesem k planině Muriho. Odtud je asi 2 km k faře jezerské a několik málo minut farským lesem do Kazina. Dr. P.

Tomčeva chata na Begunjšici byla letos v srpnu otevřena. Při slavnosti otevření chýže, kterou upravila turistům radovljišská podružnice našeho družstva, zastupoval český odbor pan prof. F. Prusfk.

Chata na Zahomské planině pod Ojsternikem v Zilských alpách byla slavnostně otevřena 15. srpna.

Bochyňský tunel, který bude 6800 m dlouhý a má být hotov ve třech letech, je ze severní strany vyvrtán již v délce 450 m, ze strany jižní pak v délce 290 m. V listopadu počne se vrtati pomocí elektrických

strojů, pro něj potřebnou sílu bude dodávati říčka Bistrica. Stavba tunelu zadána byla Italu Ceconimu, který prováděl stavbu tunelu alberského.

Naši cestu ze Stullerova sedla k české chatě, s níž skoro stále jest široký výhled na Karavanky v Julské Alpy, do údolí Dolní i Jezerní Kočny a na blízké srázy saviňské, velice chválili si mnozí naši i cizí turisté. Někteří poznamenali jen, že zdá se jim, jakoby cesta byla tračována do značné výše, tak že se k chatě musí sestupovati. Věděli jsme, že sestup tento je nepatrný; aby však byla podána přesná jistota, změřena přesně výškovým aneroidem výška nejvyššího bodu cesty a výše chaty; a tu se objevilo, že rozdíl činí celých — 26 metrů. — Stezka byla letos opatřena na některých nových místech lany, tam, kde vede ve skále, byla rozšířena a tak stala se zase pro nezkušené lehdě.

V české chatě zařízen byl letos nad kuchyní zvláštní pokojík se dvěma ložema a opatřen byl nábytkem. V jídelně byla postavena prostorná, velmi hezká kamna, rovněž byly tam umístěny staré vasy a talíře lidového průmyslu českého, jež získali jsme od Národopisného musea výměnou za slovinský kroj.

Stezka na Mlynarské sedlo nad chatou českou byla na několika místech rozšířena, mnohde pohodlněji upravena a opatřena novými lany v délce přes 50 m tam, kde síce není to nutno, avšak pro mnohé příjemno.

Od české chaty na sedlo Vratce, položené ve hřebenu dělicím Ravni od Dolní Kočny, byla upravena stezka. Se sedla rozkošný je blízký i daleký výhled.

Označeny byly letos stezka z Jezera přes Mlinarovu Alpu na Veliki Vrh a stezka od české chaty Zrelem ku svahu Vodine; cesta z Jezera do Kort byla opatřena tabulkami.

Saviňské Alpy pokryty byly okolo 20. září po chladném počasí hluboko k údolí sněžným hávem. Snih ten ovšem při teplejším počasí sejde ještě se mnohých stráni hor.

Vodníkova chata pod Triglavem měla v srpnu poprvé hospodáře a v tomto měsíci samém měla více hostů, než jindy za celé léto. V chatě byla zařízena nová světnice v podstřeší.

Na Planici u Rateč rozšiřuje radovljišská podružnice dosavadní malou chatu. Po přestavbě bude chata tak velká, jako triglavská. Rozšíření chýši bylo nutno pro velký počet návštěvníků.

Sočská podružnice označila letos z Cerknega na Přímořsku cestu na Po-rezen (1631 m) blize Črné Prsti.

Radovljišská podružnice označila cestu z Bochyňské Bystrice k vodopádu Gomečickému a přes Lome a Nemški Rovt do Bystrice.

Na Bledu vyptávali se před krátkým časem dva cizí potápěči obyvatelstva, spadli do jezera před mnohými lety zvon, a na kterém místě se tak asi stalo. Leč v Bledu nebylo ničeho o pověsti známo.

Na sedle Mojstroky v Julských Alpách otevřena byla 14. července Vossova chata, ku které přichod jest od Kráňské Gory Pišencou neb od chaty Baum-bachovy. Z chaty je lehký výstup na Mojstroku (2322 m); ostatní výstupy jsou těžší. — Slavností zúčastnila se rodina profesora Viléma Vossa, který působil mnoho pro rozvoj turistiky v Julských Alpách a na jehož počest chata nazvána byla chýši Vossovou.

Hrvatsko planinarsko družstvo rokem 1900 dovršilo 25tý rok svého trvání. V roce 1900 ustavila se nová podružnice „Papuk“ v Požeze, tak že družstvo čítá nyní 3 podružnice: „Visočicu“ v Gospiči s 57 členy, „Strachinčicu“ v Krapině se 47 členy a „Papuk“ v Požeze s 50 členy. Ústřední družstvo čítá 321, odbory 154, celkem 475 členů. — Poněvadž cesta na Klek má zapotřebí značných oprav, vymohlo družstvo od král. zemské vlády chorvátské 160 K podpory a provedlo opravy v tomto roce. Dále potřeba rozšíření místnosti chaty na Slemenu, velmi navštěvované. Družstvo obrátilo se tudíž se žádostí na městské zastupitelstvo záhřebské, aby obdrželo každého roku stálou podporu a aby město vystavilo prohlíž planinarské chaty nějaký větší útulek před nepohodou. Družstvo doufá v příznivé vyřízení své žádosti, ježto město Záhřeb podporovalo vždy snahy jeho. Dávna touha; aby bylo vypracováno panorama se Slemene, jest uskutečněna znamenitým geografem drem. Ruvaracem. Počet členstva vzrostl ze

399 v r. 1899. na 475 r. 1900. Družstvo při dosti malých prostředcích hledělo udržeti to, co již vykonalo a snažilo se pomocí svého orgánu, který výborně rediguje pan Dragutin Hire, rozšířiti lásku ku krásám, které skýtá příroda.

*

Dráhy.

Dráha turská. Dva členové odboru prohlédli na své cestě Vysokými Turami celý terrain dráhy, kterou staví stát z Möllbrücken v pusterké dolině do Schwarzach u Bischofshofenu. Trať je 77 km dlouhá; z Möllbrücken (553 m) stoupá Möllským údolím do Mallnitz, as půl hodiny odtud proražen bude Tauernstock tunelem 8470 m dlouhým, dvoukolejným, v němž dosáhne se výše 1225.5 m nad mořem. Na severní straně u Bocksteinu pilně se pracuje a v zemi provrtáno do začátku září 50 m. Práce dosud je lehká, neboť na skálu přijde se teprve ve vzdálenosti skoro půl kilometru. Příčina, že i v tomto terrainu staví se již tunel, jest asi ta, že bylo by jinak nutno zřídití velký průkop, který byl by v zimě stále zavát; dále bylo by zde časté nebezpečí lavin. Stavba tunelu trvati bude 7 a půl roku. Na straně Bocksteinské započato s pracemi 25. června, na straně jižní 15. září. Od Bocksteinu vede trať přes Gastýn, pak po západní straně údolí k soutěsce gastýnské, kde po vysokém viaduktu vjede se do tunelu na straně východní, 750 m dlouhého. Ve Schwarzachu připojí se nová dráha ve výši 592 m ke trati dráhy z Bischofshofenu do Solnohradu. (O této dráze, jakož i o drahách přes Karavanky a Bochyň do Terstu i o dráze Pyhrnské viz A. V. č. 7., r. II.)

Dráha Stubajským údolím začne se stavěti již na podzim anebo nejdéle na jaře r. 1902.

Zillerthalskou drahou možno dnes jeti již až do Erlachu, a to i v zimě.

Dráha z Fayet do Chamounix s elektrickým pohonem byla veřejnosti odevzdána 25. července. Dnem tím spojeno bylo Chamounix se Geněvou, a od té doby pilně vlaky sedmkrát denně doviží v léto návštěvovatelů několikrát více, než pošty a soukromé povozy jich mohly dopravit. Majitelé dosavadních doprav, velkých diligencí pro 12—30 osob, z větší části buď dopravují návštěvníky silnicí z Martigny, nebo se odstěhovali se svou živností do švýcarského Engadinu. Přival cizinců do Chamounix rozmnožil se již letos neobyčejně, a následek bude, že z místa naplněného hotely stane se město přeplněné hotely. Než, to vše musí býti. — První vlak, vypravený 12. července, jakož i následujícího dne, kdy vypraven byl z Paříže zvláštní vlak oficiálních osobností, byl ovšem přivítán celým obyvatelstvem jako předzvěst nových dob.

Stavba dráhy na Jungfrau. Počátkem září byla ve výši 2950 m založena postranní štola pro materiál, který se odstraňuje z velkého tunelu, zřizovaného před stanicí Eigerwand, ku které budou jezdit vlaky již příštího léta.

*

Ze západních Alp.

Přísný zákaz. Kdežto v zemích rakouských třeba je zemského zákona, aby zakázáno bylo vytrhávati s kořinky některé alpské květiny a prodávati je s kofeny, vydali prefektové departementů Haute-Savoie a d'Isère prostě zákaz vůbec trhati, prodávati a zasílati protěž, cyclamy, alpské růže, hořce. Patrně je nebezpečí, že by květiny ty ve zmíněných krajích docela vyhynuly. Podobný zákaz vydán byl ostatně pruskými úřady na trhání některých květin v Krkonoších.

Na Mont Cervin (Matterhorn) nalezen byl letos v létě částečný nový výstup se strany zermattské, který máji couloiry, v nichž hrozí kamenné laviny. Dle sdělení „Alpiny“ je tento nový výstup méně obtížnější, než dosavadní.

Mniši v hospici sv. Bernardském zařídili na zákratech silnice ochranné malé chaty, které jsou spojeny telefonem s klášterem. Opatření to bylo rozhlášováno stále v údolích, tak že dnes každý cestující ví o něm. Na dané znamení dovidají se v klášteře, ze které chaty žádá se o pomoc a vyšlou mnicha s pro-

viantem a se psem. Výborného zařízení použito bylo již v několika tisících případech jak v zimě, kdy každodenně několik dělníků nebo cestujících ubírá se po silnici sv. bernardské, tak i v létě.

Od Simplonu. O katastrofě, kterou na jaře byla postižena alpa Rossbodenská pod Simplonem, dostává se nám této zprávy: Kdo znal krásnou Alpu rossbodenskou, posetou salašemi a ležící na západní straně silnice simplonské pod ledovcem téhož jména (přes nějž jde se při přechodu do Saasského údolí), podiví se, vida nyní na místě jejím ssutkové pole. Pastviny a lučiny, lesy i třicet chat a salašů zmizely docela a z celé velké Alpy (480 ha) je poušť. Alpa je vlastnictvím starousedlých v Simplonu. — Tunel simplonský prokopán byl do konce srpna v délce 6 km. Po obou stranách pozorovali je veliký, silný ruch pracovní.

*

Chaty.

Ku přehledu nových chat, který jsme uveřejnili v posledním čísle III. ročníku, dodáváme ještě toto:

V Rhäticonu staví bludenský odbor D. Ö. A. V. chýši Sarothskou, ze které blízký bude výstup na Zimbaspitze.

Chata langkofelská, která postavena byla ve středu skupiny téhož jména pod srázy Langkofelu, Fünffingerspitze, Grohmannspitze, Innerkoflerthurnu a Plattkoflu, jež byla v zimě lavinou zničena tak, že zbyla z ní tylko podlaha a sklep, kdežto ostatní zbytky leží as 200 m níže na sněhových polích, saharakým pískem dosud červeně zbarvených, bude nově zřízena níže směrem ke Grödenskému údolí, kde není nebezpečí lavin.

Chata Pforzheimská na sedle Schlingnském odevzdána byla veřejnosti 20. srpna. Chata zřízena je na straně tyrolské, má hospodářství a 10 lůžek v 5 pokojích. Chýše je na přechodu z dolního Eugadinu do Vintschgau a usnadňuje značný počet výstupů ve skupině Sesvenna.

Zitavská chata u Gerloského jezera (2380 m.) v Krimlských Turách byla otevřena počátkem srpna.

Hochstadlhaus nad údolím horní Drávy na hranicích Korutan a Tyrol pod Hochstadlem (2678 m.) byl znovu pro turisty upraven.

Chýše Giov. Marinelliho zasvěcena byla 22. září pod Cogliansem; náleží spolku Societa Alpina Friulana.

Vůdce Giovanni Barbara postavil malou chýši pod Croda da Lago v Ampezzanských Dolomitech, jež byla otevřena 2. září.

Chalet-hotel na sedle d'Anterne ve výši 2000 m. blíže Sixtu z jedné a Servozu z druhé strany, se šesti pokoji byl otevřen letos.

Pod Mont Cervinem (Matterhorn) na italské straně ve Valtouranche byl velice rozšířen hotel Giomeinský. Ve výšce 2097 m. nad mořem položen, má skoro 100 pokojů, lázně a své zvláštní spojení telegrafické.

Pod Grand Combinem byla otevřena 14. července chata sekce Chaux-de-Fonds.

Refuge du Clot ve Valgaudemaru, chata bez hospodářství letního, byla letos opět zřízena a turistům otevřena.

Chalet-Hôtel Cézanne blíže Briançonu staví se letos a bude příštího roku dokončen.

V Dauphiné zařízení byl letos Chalet-hôtel de la Bérarde.

Refuge Félix Faura na sedle de la Vanoise, které spojuje Maurienne a Tarentaise, bude dokončena příštího leta. Sedlo Vanoise je východištěm velkých ledovcových tur ke Grande Casse, Aiguilles de la Glière, Dôme de l'Arpon, Rêchasse, Dôme de Chasseforêt a je známo bohatou květenou alpskou („Revue Alpine“).

Chata Ludvíka Vaccarone byla 24. června otevřena sekoí turinskou italského alpského klubu ve skupině d'Ambin a Rochers Pénibles ve výši 2700 m.

K rozšíření chaty pod Mont Cervinem povolilo shromáždění delegátů švýcarského alpského klubu, konané 7. dne září ve Vevey, 6000 fr. subvence a 5000 fr. půjčky.

*

Různé zprávy.

Ruský alpský klub, který byl zařízen v květnu v Moskvě, slibuje ve svém svolání, že starati se bude o vědecké prozkoumání Kavkazu, Altaje i Pamiru, a že pečovatí bude o to, aby turistům usnadněny byly přechody do těchto hor i výstupy v nich. Úkol klubu je tedy velice rozsáhlý a nad míru obtížný.

Na Hochschneebergu v Dolních Rakousích byla 5. září za veliké slavnosti zasvěcena kaple na paměť císařovny a královny Alžběty. Zasvěcení přítomen byl též arcivévoda Reiner s chotí arcikněžnou Marií.

Vůdcovství v knížectví Liechtensteinském je ve správě vlády. Letos vydán byl nový řád pro vůdce, v němž přesně jsou vyznačeny sazby vůdců; z něho vyjímáme zvlášť ustanovení, že vůdce nesmí pod trestem žádati více, než co mu dle sazby přísluší a že se musí sám starati o své opatření po cestě. Naproti tomu je ve výhodě, že nemusí nositi více, než pět kilogramů.

Pan Jan Stüdl, předseda zdejšího odboru D. Ö. A. V., byl jmenován čestným občanem městečka Malsu, položeného v údolí Adiče mezi skupinou Oetzthalskou a Ortlesskou. Velice záslužné působení pana Stüdlu o rozvoj turistiky v obou skupinách uznává vděčně každý alpista, který poznal kraje ty.

Slečna Beatrice Tomassonova vylezla ze sedla Ombretty s vůdcem Michaellem Bettogou a nosičem Bart. Zagonetem 1. července po strašných srážech na Marmolatu po 12hodiném šplhání. Slezení toto bylo považováno dosud za nemožno; Bettoga prohlásil také, že podruhé touto „cestou“ nepůjde.

Pomník Ludvíka Purtschellera odhalen byl na Solnohradském hřbitovu 28 června.

Federazione Prealpina v Miláně počala letos vydávati měsíčník Fior d'Alpe.

Société des touristes du Dauphiné vydává již 25 let svůj „Annuaire“, v němž uveřejňovány jsou nejen články turistické, ale i vědecké. Společnost má nyní na 500 členů.

*

Spolkové.

První společenský večer tohoto období bude pořádán ve druhé polovici října. Den a program udán bude v denních listech.

Pan vrchní ředitel K. Hrazánek daroval odboru velkou, skvostně provedenou podobiznu záhy zesnulého milého druha našeho Ph. dra. Chodounskeho, jež byla umístěna v české chatě. Buď mu vzdán zde vřelý, srdečný dík odboru.

Pan vrchní inženýr F. Tomšić obohatil knihovnu chaty četnými cennými knihami slovanskými, které hojně byly čteny. Za milý, vzácný dar děkujeme tu upřímně.

Brožura „K první orientaci ve slovanských Alpách“ od prof. dra K. Chodounskeho byla do polovice srpna rozebrána. Fakt tento i úspěch monografie „Savišské alpy“ od L. Mareše je věru potěšitelným a přesvědčuje nás o brzké emancipaci od cestopisů německých, v nichž beztoho o slovanských Alpách v mnohém ohledu jsou zprávy dosti kusé.

Planinski Vestnik uveřejnil letos v létě zajímavé články pana profesora Fr. Orožena „Potovanja na severno slovensko jezиковno mejo“ a pana dra. Vl. Foerstera o cestě po Švýcarsku, podniknuté r. 1900.

Obec Lublaň udělila Slov. Plan. družstvu pro tento rok příspěvek 600 korun.

Noví členové odboru:

Pan Jan Kužel, továrník v Chrudimi.

„Ludvík Šrekl, učitel v Libni.

„Adolf Mayer, úředník c. k. místodržitelství v Praze.

Paní Marie Mayerová, choť úředníka c. k. místodržitelství v Praze.

Klub cyklistů „Král. Vinohrady“.

Pan Dr. V. Tille, skriptor univerzitní knihovny v Praze.

Sl. F. Neumannova, učitelka v Libni.

„Zdenka Jiroutkova, učitelka v Libni.

Pan Jos. Semanský, úředník průmyslové banky v Praze.

Paní Marie Marešová, choť král. zemského rady v Praze.

„Ludmila Prusíková, choť c. k. profesora v Praze.

*

Nové spisy.

Ottův Atlas zeměpisný. Pomocí řady odborníků vydává Česká společnost zeměvědná redakce prof. dra. Jindřicha Metelky. — Velký, záslužný podnik, na němž pracováno bylo se železnou pílí po dlouhou dobu, šťastně se podařil. Pravíme-li, že se podařil, ač teprve dva sešity vyšly, máme k tomu příčinu. Obtíž před tím, než mohlo přikročiti se k vydání velkého českého atlantu, bylo totiž, že překonáním jich je vyhráno. Energetický, obětavý nakladatel a energetické, obětavé vydavatelstvo spojily se zde ku práci, jež musí se zdařiti, poněvadž celá česká veřejnost pochopila a ocenila význam nového díla, jež přece nebude scházeti v knihovně žádného inteligenta našeho. Ponecháváme si na brzkou dobu podrobnější posudek velkého díla tohoto; dnes jenom s radostí vítáme, že dlouholetá vědecká práce vynikajícího geografa profesora dra. Jindřicha Metelky brzy bude moci býti oceněna celou veřejností tak, jak toho plně zasluhuje, a rovněž plně uznáváme zásluhu nakladatele p. J. Otty.

Engadinem turistu i pacienta doprovází MUDr. Vojtěch Mrázek. Z nakladatelství knihkupectví Hejda a Tuček. Cena 1 K 80 h. — Poutavé, zábavné líčí spisovatel léčivou moc horstva, zvláště Engadinu i přírodní krásy jeho a podal v knize své tolik cenných údajů pro turisty, že lze jí zcela dobře užiti na místě spisů cizojazyčných. Důkladně označeny jsou vstupy do Engadinu, vylíčena jednotlivá místa, výlety i horské výstupy z nich, udány přesné vzdálenosti, časy poštovních jízd, sazby jejich i povozů soukromých, sazby vůdců; pojednáno o klimatu a vegetaci, o rozčlenění horstva i o jednotlivých údolích; ba také je tu pěkná číra národopisná. Přejeme-li si, aby ve druhém vydání spisu velmi zajímavého i poučného byla věnována stejná péče správnosti jazyka; činíme tak jen v dobrém úmyslu prospěti dílu. Jinak zamlouvá se nám spis p. Dra. Mrázka ve všem a upozorňujeme naň vřele, litujíce, že není možno pro omezené místo zmíniti se o něm šíře. Raději pročti, čtenáři, sám dílo a budeš jistě spokojen. Nalezneš v něm také pěkná vyobrazení, poučné diagramy a hezkou, velmi přehlednou mapu Engadinu.

Malý slovinsko-český slovník. Sepsal J. Očenášek. Nakladem J. Otty. Stručný slovník tento bude zajisté vítán návštěvníkům slovinských Alp. Na 63 stranách nelze ovšem směstnati vše, čeho třeba k podrobné znalosti řeči; také ztěžka lze podati všechny významy, jaké mají jednotlivá slova; avšak materiálu je ve slovníčku dosti, aby se mohl ten, kdo ho užívá, srozuměti i aby mohl mnohé věci čísti. Spisovatel také přihlížel správně ke slovům, jichž obyčejně se užívá, tak že slovníček má praktickou cenu. Kratičká gramatika anebo zcela stručné poučení o výslovnosti bylo by bývalo dobré; mnoho bylo by rázem vysvětleno. Leč poznamka tato neubírá slovníčku praktické ceny a proto vřele vítáme tuto práci.

*